

ДИЈАЛОШКИ СТАВ

Разговор са Славком Гордићем (1941) несвакидашњи је изазов, питања могу бити разноврсна, било да је реч о прозаисти, књижевном критичару, есејисти, или о дугогодишњем професору. Рођен у Добрици, у Херцеговини, животни пут одвео га је до Гајдобре, потом одлази у Београд на студије, послом стиже до Шида, где је кратко био професор, и коначно до Новог Сада, где се усталио. До сада је објавио неколико прозних књига: *Врховни силник* (1975), *Друјо лице* (1998), *Ойиш* (2004), *Руб* (2010), *После руба* (2020). Најмногобројније су есејистичке и књиге студија: *У видуку сџиха* (1978), *Слајање времена* (1983), *Примарно и нијанса* (1985), *Поезија и окружје* (1988), *Образац и чин – оіледу о роману* (1995), *Певач Бошка Пејровића* (1998), *Оіледу о Вељку Пејровићу* (2000), *Главни јосао* (2002), *Профилу и сићуације* (2004), *Савременосі и наслеђе* (2006), *Размена дарова* (2006), *Криіичке разіледнице* (2008), *Трајања и сведочења* (2011), *Оіледу о Иви Андрићу* (2013), *Сродсїва и раздаљине* (2014), *Осмаішрачница – књижевне и ойшїе іеме* (2016), *Међу својима* (2020). Приређивач многих књига: Миодрага Павловића, Стевана Тонтића, Змаја, Вељка Петровића, Милана Кашанина и четири књиге изабраних дела Иве Андрића. Дела су му превођена на десетак језика, добитник многих награда, дугогодишњи професор Филозофског факултета, сада професор емеритус у Новом Саду.

Радмила Гикић Петровић: *Зайисали сїе: „У дечачким данима, са оцем, уїознао си гах земље, усева и корова, исїрїео ііолике іредуге дане замора, журбе и жеђи.“ Како су іроіицици Ваши дани у Херцеіовини и како сїе дошли у Гајдобру?*

Славко Гордић: Реченица коју сте навели говори о тзв. књижевном јунаку, којег ваља разликовати од биографског ја самог аутора. Тако стоји ствар с поетичко-персоналним инстанцама у књигама *Друјо лице*, *Ойиш*, *Руб* и *После руба*. Други неспоразум се тиче аутора, чији су дани протициали у Херцеговини само до непуне пете године. „Дечачки дани“, дакле, теку у Гајдобри, чије је насељавање детаљ велике колонизације Херцеговаца, Личана и Крајишника у Војводину. Колонизацију посебно изучава историчар и приповедач др Милан Мицић, наш суграђанин.

Р. Г. П.: *Поїом сїе се іреселили у Шид, іде сїе країко време радили као ірофесор у Гимназији, зайим у Нови Саг: Филозофски факулїеї, Маїици, рад у Летопису.*

С. Г.: Умирио ме је Честертон кад је забележио да је и несигуран и немаран пред фактима свог животописа. Не нагађајући о годинама, само нижем адресе: основну школу завршио у Гајдобри, економску у Бачкој Паланци, основне студије у Новом Саду, после једне наставничке године у Гајдобри отишао на постдипломске студије у Београд, потом у шидску гимназију, те у Пожаревац у војску, па опет у Шид, па дефи-

нитивно у Нови Сад. У прошлом веку видео десетак европских земаља. У овом, текућем, живим махом непомичним животом.

Р. Г. П.: *Написали сте њећ прозних књија. Присећимо се Врховног силника. Већ у првој причи „Ошћадник“ кроз лик Пећира Лућовца, заискрило је село, овце, природа. Ви нећујете њему колониста из Невесиња? „Нема раја без родноја краја, ни милине без Херцејовине.“*

С. Г.: Гајдобра има двадесет две улице. Она у којој сам одрастао најпре је била Кумановска, па Стаљинова, па Кардељева, па Кидричева, па Невесињска. У њој су махом Невесињци, као што је и Сточане, Мостарце и Билећане запала по једна велика, безмало цела улица. Десетерци које наводите имају у причи вишезначан контекст.

Р. Г. П.: *Мада из друћих разлоја, Ваш јунак у исћоименој причи каже: „Треба бићи сћрој према себи. Сћрој и доследан у сћројосћи“, Ви, изгледа „сћројоћу“ највише примећујете у књижевним текћом.*

С. Г.: Опраштај свима осим себи. То сам нашао у једног од светих отаца, али ме упућенији од мене уверавају да то нигде не пише. Књижевни текст пак увек налаже својеврсну дисцићлину машће, да се окористим насловном синтагмом једног хрватског књижевног теоретичара.

Р. Г. П.: *О књизи Друго лице, Чедомир Мирковић је ћисао као о „фраћменћарно медућтаћивној исћоведној прози, лирски инћонираној. Шћија за Вас значи пролазносћ о којој сте чесћо ћисали: „Ошћкако знаш за себе, знаш и за осећање пролазносћи“?*

С. Г.: У овом часу ми се чини да од пролазности више стрепе људи у најбољим него они у високим годинама. Андрић у једној од толиких својих несаница бележи како послепоноћни откуцај казује да је изгубљен, али и добијен још један сат у нашем животу.

Р. Г. П.: *Нама Новосаћанима ћознаја је и Ваша сћрасћ ка ћрчању, чесћо Лиманским ћарком, некада ћоред Дунава, где Вам је воља. Да ли се и шћада јави ућићаносћ о смислу сћварања, друћачијем живљењу (да ли би било боље да се друћачије живело) ићд. Или је ћо болесћ шћела и искушавање њећове издржљивосћи, можда самокажњавање, аскећски однос?*

С. Г.: Све сте, безмало, рекли. Двапут сам као рекреативац претрчао полутар. На тркама десетак пута био други и трећи, никад први – јер би то било смешно. Упитаност почиње недоумицом да ли је посреди хедонизам или мазохизам. Смењују се, кад сте сами, свакојаке помисли. Воја Чолановић каже да их у току једног дана шездесет хиљада проће кроз нашу главу. Какав је пак тркачев рељеф свести показује унеколико Муракамијев роман *О чему ћоворимо кад ћоворимо о ћрчању*.

Р. Г. П.: *Да ли је, условно речено, Ваш моћо као књижевној шћоретћичара: „Не оћеваћи. Ни оћисиваћи. Ошћкојаваћи, шћо је оно шћо ме ћривлачи ћисању“?*

С. Г.: Откопавати, то би могао бити мој поетички *credo*, било да је реч о расветљавању сопствене егзистенције или општег поретка и беспоретка. Али, свако ко пише

зна да и опис каткад бива подвиг маште, а певање и опевање – признали то или не – наше *ga* свету и животу оваквом какав је.

Р. Г. П.: *Бојана Стојановић Панџовић, Друго лице је окарактерисала као „аудиобиографске и медијативно-лирске фрагменте из ауторове бележнице“. Да ли су то дневничке забелешке?*

С. Г.: Део моје белетристичке „продукције“, као и оне есејистичко-критичке, има привид дневника, махом без датума. Кажем привид, јер дневник, као и писмо, може бити пуки костим исказима чије значење и артикулација надилазе своје поводе.

Р. Г. П.: *Ваша књига Опит, „Помера жанрове“, искаче из колосека. Дијалогски глас промиче кроз сећање, бележен године 2000. Шта је за Вас сећање?*

С. Г.: „Откуд отпор према сећањима“, пита аутор књиге *После руба* (2020) своје друго ја, двојника или читаоца, свеједно. Да ли отуд што она највећим својим делом подсећају на велику меру излишног и погрешног у нашем животу? Кад их пак волимо и негујемо биће да се у њима и с њима бранимо од пролазности. Меланхолија је заједнички именитељ и немилим и драгим сећањима. Ведри и самопоуздани не живе од сећања ни са сећањима.

Р. Г. П.: *У књизи Профили и ситуације говорили с ње о српској књижевној мисли 20 века. Занимљиво је мишљење Владана Деснице, о књижевној критици која се отпрла од многих вантекстуалних критерија – и почела примењивати „чисте“ естетске критерије, и тиме осиромашила оно што се у ширем смислу зове „културна баштина“. А данашња књижевна критика, који су њени критеријуми?*

С. Г.: Естетском, као вредности и мерилу у стваралаштву и критици, следује аутономија – али не и аутаркија. И данас „вантекстуални“ чиниоци и чињенице умногоне одређују и књижевност, и критику, о чему сам понешто рекао недавно у огледу о поетичким и натпоетичким усмерењима и околностима српског песништва на размеђи 20. и 21. века. Одговору на питање о критеријумима данашње књижевне критике морала би претходити шира прича о нашем друштвеном и духовном (не)реду ствари. Само подсећам на упадљиву маргинализацију критике у штампаним и електронским медијима, на клановске размене услуга, на бесмислено умножавање награда које се узајамно заклањају те тако и обесмишљавају.

По мени пак мерила нису унапред дата и непроменљива: увек их, макар у нијансама, мења аутентично дело и откривалачка интерпретација. А критичар је – давно сам се сложио с Мирославом Егерићем – пре и више личности неголи метод.

Р. Г. П.: *У истој књизи писали с ње о Живану Милисавцу и Младену Лесковцу, Бошку Пећровићу, Јовану Деретићу, Зорану Мишићу, Николи Милошевићу, Срећену Марићу, Јовану Христићу, Љубомиру Симовићу, Милану Рагуловићу, Михајлу Панџићу, Радивоју Микићу, Тањи Крајчевић, Драгану Хамовићу, Бојани Стојановић Панџовић, али и о многим другима. О коме нисмо писали, а требало је?*

С. Г.: Осим поменутих, критици критике је у целости посвећена и књига *Слањање времена* (1983). О критици и критичарима је реч и у неколико других књига. Њихови

су јунаци уз поменуте, и Скерлић, Богдан Поповић, Винавер, Вељко Петровић, Миодраг Павловић, Светозар Бркић, Александар Петров, Милослав Шутић, Мирослав Егерић, Бранко Поповић, Милан Пражић, Марко Недић, да споменем само неке. Суделовао сам, као професор, и у неговању дара Слободана Владушића и Ђорђа Деспића. Чудно је да немам текст о Исидори Секулић, коју увек имам на уму и неретко помињем.

Р. Г. П.: *Било би занимљиво да нас појасиш на књију Савременост и наслеђе, на Ваше размишљање о Милану Кашанину као „блиској есејисти“, књижевном, критичару, историјару књижевности, историјару ликовне уметности. Ви сте писали о оном што је остало у сенци, о Кашанину као приповедачу и романописцу, дали груичије тумачење од Милана Богдановића, Исидоре Секулић до Љиље Шој. Да ли је то још жив на ново читање?*

С. Г.: Од текстова које сам објавио о Кашанину могао бих сачинити књигу. Пре неколико година сам с групом истомислјеника доставио градској власти Новог Сада предлог да се једна улица назове по овом значајном писцу и научнику. Колико знам, Београд нас је претекао. Тамо је и Јана Алексић, која пише дисертацију о Кашанину. У Даљу је одржан и научно-књижевни скуп о њему. Укупно дело и деловање Кашаниново данас, хвала богу, излази из сенке. То би ваљало да се догоди и с неколико његових антологијских приповедака и вредних фрагмената из три недовршена романа.

Р. Г. П.: *Ви сте Певача Бошка Петровић, штампаој давне 2005. године, прочитали неколико његових и увек налазили нова открића, као „дошлицај историје са поезијом“. И Срећен Марић је покушао да скрене пажњу на значај његовог дела, а изгледа да га књижевна критика, па и читаоци заборављају?*

С. Г.: Наш нехај је и расипнички. У хитњи за сензацијама и махом јевтиним новинама, и критичари и читаоци губе стрпљење и радозналост за дела која захтевају дубље саживљавање. И као роман-есеј, и као историјски роман, и као поетски роман, Певач данас, упркос првотним високим оценама, стоји на самом рубу нашег видног поља. Још горе пролази Долазак на крај леија, олако назван повешћу о неоствареној љубави, без разумевања за његов социјално-критички набој. Истинске и лажне бунције и дисиденти потискују у заборав тише а комплексније отпоре неслободи. Посебно расту жује растуће осиромашење језика, у којем као да ишчезавају из нашег сећања светковине речи Исидоре Секулић, Вељка Петровића и Бошка Петровића. У приповедној прози, као и у есејистици, ово троје Војвођана остају ненадмашени у истовременој бујности и истанчаности израза.

Р. Г. П.: *Размена дарова, пређа је књија оледа и зајиса о савременој поезији, пре штоа сте објавили У видуку стиха и Поезија и окружје. Бранко Појовић зајисао је о књизи да сте Ви „шумач поезије, и пасионирани љубитељ песничтва“. Да ли се слажете са његовим мишљењем?*

С. Г.: Хвала Бранку Поповићу. Сад, кад га нема међу живима, не морам се прибојавати притужбе на пријатељску размену похвала, па ћу рећи да нико од њега није проницљивије писао о Бећковићу и Тишми, у свему различитим ауторима. Кад је о

мојој *јасији* реч, довољно је прочитати *Главни јосао* (2002), где се од насловних до завршних речи види о чему и зашто најчешће пишем. Ко више од сто пута говори о више од сто песника тешко ће изабети колико лепу толико и ризичну репутацију „пационираног љубитеља песништва“.

Р. Г. П.: *Мени је јосебно драї шексї о Паљи Бохушу, сјајном јеснику, а шако скрајнушом. Да ли је шо, како сїе и зайисали, основано, да се рђаво јознаје књижевни и културни конїексї у коме се зайосїављају вредна дела?*

С. Г.: Драг човек и најбољи песник наших Словака! До атара Бачког Петровца, његовог радног места и целоживотне инспирације, из моје Гајдобре се може стићи пољским пречицама за сат хода или пола сата трчања. Боје и мириси земље, а посебно конопље, чија жетва и прерада бива опсесивни његов мотив, чине његову поезију блиском и присном не само његовим сународницима већ и свим Војвођанима с ратарским успоменама. Сад, међутим, имам на уму само његову страдалничку судбину, пет робијашких година у затворима стаљинске Чехословачке, где је мучен и тамновао због тобожњег „југословенског ревизионизма“. За његову књигу *Пеї јодина без шаме* (2018), равну знаменитим сведочанствима Кестлера, Лондона, Солжењичина, Шаламова, Штајнера и Киша, Матица српска није добила заслужену подршку.

Р. Г. П.: *Прозна књија Руб, јревасходно је лирско-ришмичне јрироде и у њој нема „маниулације чийаоцем“, а Бојана Сїојановић Паншовић, бележи: „Моїло би се закључиши, јозивајући се на Фројда, да је Гордић јрефињеним сїилским средсївима осїварио оно шїо је ујраво велики јсихоналишичар јисао о усїројсїву људске јсихе: како је она налик ілавици лука у чијим се слојевима налазе објашњена за ‘болесї душе’“.*

С. Г.: О слојевитости, протејској преобразивости и недокучивости нашег ја, осим прозе дневничког и аутофикцијског карактера, говоре и неки краћи есеји, попут „Животописа“ у *Сродсївима и раздаљинама* (2014) и „Личности“ у *Осмаїрачници* (2016). На читаоцима је и на критичарима да просуђују колико је у та два вида мога говора, имагинативном и дискурзивном, тематско-експресивне уверљивости.

Р. Г. П.: *Оїјање као шема честїо је јомињана у Вашим шексїовима. Да ли су ша јовремена оїјања бексїво из реалносїи, замаїљивање сїварносїи, „да бексївом у јолуїјансїво, јуно лажи и маскирајуће брбљивосїи, сакријеш и ублажиш своју муку“?*

С. Г.: Биографско ја би се могло похвалити како маратонским тако и кафанским својим подвизима. Његовим „другим лицима“ је препуштена авантура маскирања своје муке полупијанством, о чему говори Ваше питање и цитирана реченица.

Р. Г. П.: *Да ли је у основи зла јримарни еїоизам и ексїремни сїрах за власїиши оїсїанак, како је шо јоимао јайански модернисїа Акушаїава. Сїрах од јубишїка власїише индивидуалносїи, различїше моїућносїи шумачења кривице?*

С. Г.: Шта све нису рекли о порекли и природи зла филозофи, богослови и песници! Углавном разликују природно, морално и метафизичко зло. И пре и после есејистичких записа „Култура и зло“ у *Осмаїрачници* и „Тема зла у Андрићевом делу“ (Међу

својима, 2020) рвао сам се и сâм с том темом, безмало питањем свих питања. Недавно сам читао сећања Максима Горког на разговоре с Толстојем. Ту је поменуто и богумилско веровање да је овај свет дело Сатане и не мање зачудна, ваљда источњачка, тврдња да је мисао – зло. Превасходно психолошким тезама из Вашег питања могла би се придодати и Андрићева узгредица о *кућном шерору* (коју нисам раније коментаришао), те и о њему блиском, шире схваћеном, *шерору врлине* (ако та у овом часу сročена оксиморонска синтагма може да прође).

Р. Г. П.: *ЧесѠо сѠе ѡисали о Андрићу, као у књизи Трагања и сведочења, како је Ћосић рекао: „Не знам једносѠавнијег, а сложенијег и нејаснијег човека у свом времену“. Негавно су биле и ѡлемике око књиге о Андрићу. Ви, уѡлавном, не улазиѠе у ѡлемички дискурс?*

С. Г.: Мој лични став и тон је најчешће дијалошки, што укључује и повремену полемичност, али без памфлетских стрелица. У изузетно замашној литератури о личности и делу Иве Андрића, поред поузданих сведочанстава и умних интерпретација, нису ретка ни ниска читања, па ни изливи мржње. У корисној књизи на коју вероватно алудирате (Михаел Мартенс, *У ѡожару свеѡова: Иво Андрић – један евроѡски живоѡ*) с разлогом узбуњују неки превиди, хотимични или нехотични. Мислим у првом реду на дубоку Андрићеву укореееност у српској традицији, посебно у делу и духу Вуковом и Његошевом, укореееност која се не може прећутати без велике штете по истину. Довољно је само подсетити на чланак „Светлост Његошевог дела“ (1951), један од укупно девет Андрићевих записа о највећем српском песнику, где он изричито каже како му је целокупну животну и стваралачку путању усмеравало – као подстрек и помоћ у мучном тражењу животног пута – Његошево дело!

Р. Г. П.: *На једном месѠу у Огледима о Иви Андрићу, наводиѠе Андрића, а у вези са Достојевским: „Има сѠраница за које би боље било да их није никад најѡисао, Ѡо су часови ниске ѡодлосѠи које има свак, али о којима се не смије ѡисаѠи ни ѡовориѠи?“ Разоѡкривање?*

С. Г.: Реченица коју наводите је Андрићева, из једног од његових раних писама. Као неуредан дух, читам ових дана више књига истовремено, а међу њима и биографију Достојевског коју је написао Андреас Гуски. Не знам на које то „часове ниске подлости које свак има“ мисли Андрић прекоревајући руског класика. Не сећам се ни свога коментара Андрићевих речи. Сви се пак сећамо оних тамних места о кривицама и кајањима у *Знаковима ѡорег ѡуѡа*. Записао сам како неки искази, поготово оних сročени у славу непостојања, доиста нису за читанке.

Р. Г. П.: *У књизи После руба, јављају се „неке ѡјсесивне ѡеме... ѡѡуѡ сѠраха од смрѠи“, које нису више доминанѠне, али се исѠиче сѠрах и бојазан да се живоѡ ѡреѡворио у велику инверзију вредносѠи и ѡриориѠеѡа.*

С. Г.: Јунак те књиге, као и оних сродних које су јој претходиле, цепти и трепти различитим осећањима, упија „мале опажаје“ и бива понесен прозрењима која су можда у опасној близини општих места. Бранко Милановић је указао на *амѡлиѡуге* Андрићевих расположења у *Знаковима*. И сам Андрић, макар у два наврата, посеже

за том речју. Елем, ако ни по чему другом, моји су фрагменти тим својим својством упоредиви: Андрићевим. Понављам: овом поређењу прибегавам са живом свешћу о пропорцијама.

Р. Г. П.: *Девећнаесет оледа сабрали сине у књизи Међу својима. Зајажена су и Ваша промишљања о Косову и Метохији, о беги „аутошовинизма“ друшћивеној сивајусу интелектуалаца, о српском културном обрасцу, корјусу и просјору. Како сажећи помицао о данашњем интелектуалцу? И каква су Ваша промишљања о Косову?*

С. Г.: Осим поменутог записа о данашњем интелектуалцу у књизи *Међу својима*, објавио сам у зборнику *Интелектуалци и друшћивена сиварност* (Београдски форум за свет равноправних, 2005) и мали оглед с насловом „Слика српског интелектуалног света и опрезан поглед унапред“. Тамо и тад сам, између осталог, овлашно описао три типа српске интелигенције – лажне страдалнике, лажне мрзителие политичке моћи и самозадовољне, свезнајуће и неделатне дефетисте. Новији чланак са сродном проблематиком не бих сад коментарисао. Као ни онај о Космету – „Косово и Метохија: пет подсећања“. Откако су у последње три седмице уснули у Господу митрополит Амфилохије и патријарх Иринеј, косовско-лазаревски завет и аманет као да добијају на свом неодступном важењу и енергетском набоју. Вечна српска земља, основна земља, света српска земља нису ни митска ни утопистичка гесла. Уосталом, и неколико других народа имају своју свету земљу. Јединство и постојаност, храброст и мудрост, које се узајамно не искључују, отварају врата наде и спаса.

Р. Г. П.: *Шта нам можеће рећи о угрожености српској језика и писма; јер у ошћој конфузији вредности, најпре сиврага језик, његова норма, чистотоја и лејотоја?*

С. Г.: Шта рећи! Високи званичници праве језичке грешке које се не праштају у основној школи. По Аристотелу, стратег управља државом, а ретор реченицом. Данас, међутим, све може и ништа не мора. Често се стидим самог себе и колега наставника када у „Слагалици“ видим како негдашњи наши ученици знају све домаће и стране бендове, али не и шта је инфинитив, ко је написао *Рогољуйце* и *Кир Јању*, или у ком је веку живео Шолохов. А ћирилица? Уз овакво наше старање, није далеко дан кад ћемо је читати само у букварима и на надгробним споменицима.

Р. Г. П.: *У недавно објављеној књизи После руба, прва реченица јласи: „Призор нечијеј умирања буди истовремено три осећања истје снаје: ужас, бесјомоћности, ајсург“. Како размишљајте о смрти и животију као сурјојностима?*

С. Г.: Критичари се радо докопају прве реченице. Тако је било с *Рубом*, тако *После руба*. А Ваше питање о животу и смрти као супротностима, или суседствима, свеједно, учинило би сваког запитаног беспомоћним.

Р. Г. П.: *„Да сивар буде још ајсургнија, врло је веровајтно да се јод јаким свећлима ујраво најјори најбоље осећају.“*

С. Г.: Лажови, фолиранти, виртуози лицемерја немају никакав интерес за тишином и сенком, а поготово не интимну потребу. У самоћи, они не постоје.

Р. Г. П.: „Има нешто у свечаностима – ма какав им био предзнак и садржај – што ће исцунђава страхом, кривицом, чак и тађењем. И силном жељом да светиковина што пре мине, или – ако мора да појраје“, а Ваш генерални став је: „Бићи невидљив, нечујан, незнан – исто је што и бићи безбедан, нерањив.“ Миро Вуксановић је добро применио да код Вас постоји изузетна скромност и бекство. Да ли је он у праву, и чему бекство и осам?

С. Г.: Немам „генералних ставова“. Нисам увек свог мишљења, како би рекао Валери. А Вуксановић не говори о бекству, него о снебивању.

Р. Г. П.: На једном месту каже следеће: „Највише смо бола наносили онима који су нас највише волели.“ Где је то кајање? Јесте ли ви верник?

С. Г.: Кајање је знано сваком, а покајање само верницима. Биће да сам верник, или на путу вере дуже од четврт столећа. Како иначе објаснити редовност поста и молитве. Или четрдесетак прочитаних књига и зборника српских, грчких и руских богослова и црквених отаца.

Р. Г. П.: Ко су „ујорни ловци на славу“, и „Како моћни нејују иразнину око своје репутације? Унапређују и наирађују мале и малим задовољне“?

С. Г.: Знате, па ипак питате! Још се Лаза Костић, у петроградским дипломатским данима, згражавао међу својим сународницима бескрупулозних ловаца на одличја. А тзв. савремени књижевни живот знан Вам је боље него мени. Само подсећам на недавну одлуку водећег српског песника, окруженог сервилним жиријем, да се за најбољу књигу године прогласе песме једног кантаутора. То ме, уз све разлике, подсетило на давне дане кад сам у *Лейопису* подигао глас против *војвођанерске* критике која је узастојала да Балашевића узвиси у ранг значајних песника.

Р. Г. П.: *И даље марљиво радише у Издавачкој делатности Матице српске, били сине дуојодишњи уредник Летописа, иреређивач многих књија, а да се овом ириликком дошакнемо и едисије Сто књига српске књижевности.*

С. Г.: Изван Матице – о Матици све најлепше. У Кући, међутим, и друкчије. После свега, намеће се закључак да је управо извесна тврдокорност и окорелост услов опстанка дуговеких институција. У ову представу као да се уклапа и мрзовоља с којом се Матица мири с поменутом антологијском едисијом.

Р. Г. П.: „Јесмо ли ми мали народ с психологијом великог народа, како је мислио Кашанин?“

С. Г.: Имао је Кашанин и тврдњу како није мала наша прошлост, него су мали наши историчари. Неупоредиво је стање духа у годинама ослобођења и уједињења са овим данашњим. Раскомадани, разједињени и несложни, притиснути споља, а завађени изнутра, нисмо начисто ни са психологијом народа ни са потенцијалима његове тзв. елите.

Р. Г. П.: *Занимљиво је и Ваше размишљање о Радомиру Константиновићу који је заступљао став да јесништво треба, на неки начин, сврстати на „погодно“ и „непогодно“,*

комесарски у књизи Филозофија паланке – одбацивши цео национални, грађански ђенскички корџус као ђроизвод „ненађреднођ“, ђровинцијалнођ духа.

С. Г.: Више се поуздано не сеђам кад сам и шта рекао о Константиновиђу. У живљим су ми сеђањима оцене Предрага Палавестре, Мила Ломпара и Небојше Васовиђа. Прочитао сам недавно *Декарђову смрђ*. Учено, нарцисоидно, заморно – штиво које, попут давнашње књиге *Без мере* Марка Ристиђа тешко налази пут до читаоца.

Р. Г. П.: *Ви сђе били дуђођодишњи активиста у Социјалистичкој ђарђији, функционер министђра кулђуре и ђросветђе у Влади СРЈ. Шта бисђе исђакли као најђлођтворнији рад, а колико кулђурни радник ђтреба да буде активан? Горана Раичевиђ је зађисала да сђе као ђорђијак размишљали са високе ђерсђекђиве „ђолиђичкођ човека за кођа можемо ређи да је свесђан одђговорносђи јавнођ ђосла, анђажмана кођи није сђвар личнођ инђтереса и ђромођије, веђ обавезе и дужносђи ђрема колекђиву...“*

С. Г.: Лажна је надмођ неангажованих. Друго је пак питање колики су изгледи ангажованих, чак и кад су им побуде племените. Моје место у Влади СРЈ (1993–1994) било је слабо утемељено и у Уставу и у буђету. Надлежности су биле на нивоу република. Стога је ускоро уследило укидање овог као и још неких министарстава. За свог кратког министровања, највеђу муку сам мучио с нормализацијом школства на Космету. Кад смо после мучних натезања с Албанцима, високи представник међународне заједнице, покојни Данило Марковиђ и моја маленкост дошли у Приштину на договорени сусрет, сала је била празна. Како тад, тако и данас. Од осталих активности у лепшем сеђању ми је улога Председника комисије за односе с верским заједницама. С радошћу сам упознао неколико епископа и имао два-три незаборавна сусрета с Његовом Све-тошћу Патријархом Павлом.